

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ

Податковий механізм посідає провідне місце у структурі фінансового ринку, бо він є основою оподаткування і базою для планування та прогнозування податкових надходжень. Проте різні складові податкового механізму не однаковою мірою впливають на його загальне функціонування. Серед складових податкового механізму найактивнішими є податкові важелі, які приводяться в дію через відповідні податкові методи.

Застосовуючи математичні моделі, можна розрахувати вплив окремих складових податкового механізму на його функціонування в цілому.

Від ефективності функціонування податкового механізму залежить і стабільність фінансової системи держави. Тому виникає цілком природна проблема оцінки ефективності податкового механізму. Структуру податкового механізму схематично можна подати у вигляді таблиці 1.

Як видно з таблиці 1, на ефективність податкового механізму впливають відповідним чином 5 груп факторів, які ми позначимо як X_{ik} , де i вказує на групу, до якої належить певний фактор, k - порядок фактору в групі. У нашому випадку i матиме значення від 1 до 5, а k - від 1 до 15. Наприклад, X_{12} означає податкове регулювання, а X_{34} - накази й листи ДПА України.

Слід зауважити, що такий розділ елементів податкового механізму на фактори досить умовний, але він дає можливість певним чином систематизувати їх мірою впливу.

Ефективність податкового механізму може бути визначена по формулі:

$$f(X_{1i}, X_{2j}, X_{3s}, X_{4m}, X_{5n}), \quad (1)$$

де X_{1i} - фактори першої групи, $i = 1, 2, 3$;

X_{2j} - фактори другої групи, $j = 1, \dots, 15$;

X_{3s} - фактори третьої групи, $s = 1, \dots, 5$;

X_{4m} - фактори четвертої групи, $m = 1, \dots, 5$;

X_{5n} - фактори п'ятої групи, $n = 1, \dots, 7$.

Із визначення функції ефективності випливає, що вона залежить у даному випадку від 35 факторів і тому аналізувати її у цілому - доволі складна проблема.

Розглянемо найпростішу модель функції ефективності, яка є лінійною:

$$f(X_{1i}, X_{2j}, X_{3s}, X_{4m}, X_{5n}) = \sum a_i X_{1i} + \sum b_j X_{2j} + \sum c_s X_{3s} + \sum d_m X_{4m} + \sum h_n X_{5n} \quad (2)$$

У цій функції кожен фактор лінійно впливає на загальну ефективність системи з певною вагою. Таким чином, найбільший вплив матимуть ті фактори, вагові коефіцієнти яких будуть додатними. Якщо вагові коефіцієнти при деяких факторах матимуть від'ємне значення, тоді ці фактори негативно впливають на загальну ефективність системи.

Отже, найефективнішим буде податковий механізм з набором факторів, за яких функція ефективності буде розв'язуватися на максимумі:

$$f(X_{1i}, X_{2j}, X_{3s}, X_{4m}, X_{5n}) \rightarrow \max. \quad (3)$$

Отже, якщо в початковий момент часу ми обрали такий набір факторів, при якому функція ефективності перебуває на першому етапі, тоді необхідно так поміняти значення факторів, щоб значення стану зросло.

Слід зазначити, що побудова функції ефективності є дуже непростим завданням. Визначення факторів, що позитивно та негативно впливають на ефективність системи можливе лише за допомогою групи висококваліфікованих експертів, які повинні встановити вагу для кожного із факторів, і тільки після цього можна унормувати функцію ефективності. Але, можна зауважити, що побудова функції ефективності - це складна і творча робота, що залежить від конкретно встановленого завдання, його параметрів, досвіду працівників такого виду діяльності та інших причин.

Розглянемо конкретний приклад лінійної функції ефективності механізму функціонування податку на прибуток. Для цього спочатку визначимо деякі характеристики описання цієї моделі. Вважаємо, що для всіх i та k $X_{ik} \geq 0$, а коефіцієнти за факторами можуть бути як додатними, так і від'ємними й матимуть значення, що належать проміжку $[0, 1]$. Очевидно, що фактори, вплив яких на функцію фінансової ефективності позитивний, додатні, а коефіцієнти за факторами із негативним впливом - від'ємні.

Побудуємо лінійну функцію ефективності функціонування податку на прибуток. Зрозуміло, що основними факторами, які впливають на ефективність функціонування даного податку, будуть: об'єкт оподаткування, податкова ставка, механізм нарахування податку, штрафи, пені, закон України «Про оподаткування прибутку підприємства», звітні дані підприємства.

За оцінкою кваліфікованих експертів виходить, що ефективність функціонування механізму податку на прибуток обумовлена таким чином:

